

PREDGOVOR

Sekcija za metodologijo in statistiko Jugoslovanskega združenja za sociologijo je bila stanovljena leta 1982 in je uspešno delovala do leta 1991. Organiziranih je bilo devet strovnih sestankov in trije seminarji. Na četrtem strokovnem sestanku "Blejsko metodološko srečanje '86" je bilo sklenjeno, da je potrebno za dvig metodološke izobraženosti sociologov in drugih družboslovcev v Jugoslaviji izdajati ustrezne, razumljive in sodobne učbenike za področje družboslovne metodologije. Izoblikoval se je predlog, da sekcija začne izdajati birko Metodološki zvezki.

Jeseni 1991 je bilo zadnje strokovno srečanje sekcije na Bledu. Predvideni seminar pred strokovnim srečanjem, ki bi ga morala voditi dr. Gordana Ajduković iz Osijeka, je zaradi zelo težkih razmer v času srečanja na Hrvaškem in še posebej v Osijeku odpadel. Po adnjem strokovnem srečanju je Jugoslovansko združenje za sociologijo prenehalo s svojim levanjem in s tem tudi Sekcija za statistiko in metodologijo in njeni Metodološki zvezki. Zato je pričujoča osma številka Metodoloških zvezkov zadnja, ki je še izšla pod organizacijskim okriljem Jugoslovanskega združenja za sociologijo. Skrbno bo potrebno pretehtati možnosti in interes strokovne javnosti v Sloveniji in morda tudi v širšem okolju za nadaljnje organiziranje Blejskih metodoloških srečanj in izdajanje Metodoloških zvezkov.

Tako kot vsi zborniki Blejskih metodoloških srečanj je tudi ta razdeljen v tri dele: obča metodologija, metode za družboslovno raziskovanje in primeri metodoloških pristopov v družboslovju. V prvem sta predstavljeni dve razpravi. Zvesti sodelavec sekcije Franc Mali nadaljuje z obravnavo različnih vidikov sodobne epistemologije. Tokrat predstavlja izvirne sistemske pojasnitve funkcionalnega odnosa med znanstvenimi teorijami in metodami na temelju razlikovanja med kodirno in programsko strukturo avtopoetičnega sistema znanosti. V drugi razpravi Maca Jogan izhaja iz trditve, da stopnja občutljivosti za hierarhijo med spoloma v sociološkem spoznavnem postopku ni naključna, temveč neločljiva sestavina djučnih epistemoloških pravil in opredelitev bistvenih značilnosti družbe.

Drugi del sestavlja pet razprav, ki predstavljajo nekatere novejšje metode za družboslovno raziskovanje. Najprej Katarina Košmelj in Michael Schemper predstavljata možnost izračuna intervala zaupanja za optimum kvadratne odzivne krivulje z 'bootstrap' pristopom, ki je zelo uporaben za reševanje statističnih problemov, kjer parametrični pristopi niso možni. V naslednji razpravi Cveto Trampuž nadaljuje z obravnavo loglinearnih modelov. Tokrat prikazuje obrazce in iteracijske postopke za računanje parametrov hierarhičnih loglinearnih modelov, če so vse spremenljivke dihotomne. Avtor tretjega prispevka je Konstantin Momirovič, prvi predsednik sekcije in njen duhovni vodja. Tudi v tem delu ostaja zvest samemu sebi in obravnava 'quasi image' transformacijo množice standardiziranih kvantitativnih spremenljivk, njene lastnosti ter uporabo te transformacije za določitev nekaterih razdalj. V naslednji razpravi Jože Rovnan predstavlja korespondenčno analizo, s katero je mogoče zelo učinkovito predstaviti vrstice in stolpce kontingenčne tabele kot točke večrazsežnostnega prostora. Za grafično ponazoritev rešitev te analize predlaga uporabo Andrewsovih krivulj. Drugi del zbornika zaključuje Samo Kropivnik s predstavitvijo metodoloških osnov zbiranja podatkov v mnenjskih raziskavah neposredno na številskih

lestvicah. Izhaja iz Stevensove teorije in njegovih eksperimentov na področju psihologije ter iz Sarisovega raziskovanja in ekperimentiranja na področju mnenjskih raziskav.

Tretji del zbornika, ki prikazuje uporabo različnih metodoloških pristopov, sestavlja šest prispevkov. V prvem Vesna Omladič predstavlja nekaj modelov za obravnavo zaposlovanja in promocije, ki so bili uporabljeni na različnih univerzah po svetu. Dva modela sta prilagojena za potrebe naše univerze. V drugi razpravi Vasja Vehovar obravnava razloge, zakaj so bile anketne napovedi izida plebiscita napačne. V teh anketah je bil velik delež neopredeljenih anketirancev. Te Vehovar obravnava kot poseben vidik nepopolnih podatkov in z uporabo EM algoritma zelo natančno oceni plebiscitni izid. V naslednjem prispevku Vojko Antončič uporablja kanonično korelacijsko analizo za kvantitativno obravnavo kvalitete življenja, tako da pred kanonično analizo množico prediktorjev in množico indikatorjev kvalitete življenja, ki so sicer nominalne in ordinalne spremenljivke, ustrezno metrizira. V naslednji razpravi Nevenka Černigoj Sadar ugotavlja stopnjo različnosti med partnerji v aktivnostih, aspiracijah in pomenu, ki ga pripisujejo posameznim področjem življenja in aktivnostim. Analizo zaposlenih urbanih parov je avtorica izvedla s pomočjo analize vsebine, testom predznaka in Wilcoxonovim testom. Ugotovila je, da se zunaj kroga, ki je skupen obema partnerjema, začne razlikovanje, ki samo po sebi ni problematično, pač pa je problematična vsebina aktivnosti, ki postavi žensko v slabši položaj. Janez Štebe pa namenja pozornost analizi trendov medgeneracijske mobilnosti na ozemlju nekdanje Jugoslavije. Analiza in kombinacija podatkov iz dveh povojnih anket o mobilnosti, narejenih v razmaku šestindvajsetih let, je pokazala sistematični dolgoročni trend v smeri vse bolj odprte družbe. V zadnji razpravi Zoran Stančič in Vincent Gaffney predstavljata nove metode arheoloških prostorskih analiz, ki si za cilj postavljajo dojetje preteklih družb in njihove interakcije z okoljem, tako naravnim kot socialnim. Z razvojem tehnologije geografskih informacijskih sistemov je take raziskave mogoče učinkovito izvesti. Avtorja predstavljata teoretične osnove in praktične uporabe predstavljenih metod ob raziskavi otoka Hvara v Dalmaciji.

Vsem avtorjem in recenzentom se za vloženi trud pri pripravi osme številke Metodoloških zvezkov najlepše zahvaljujem, še posebej pa souredniku Janezu Jugu in Ivi Artač za pomoč pri dokončni pripravi teksta. Tako kot vse številke Metodoloških zvezkov je tudi osma izšla s skromnimi finančnimi sredstvi, ki jih je prispeval predvsem Inštitut za družbene vede na Fakulteti za družbene vede.

Anuška Ferligoj